

Een eerlijk Wijchen

Laat iedereen vrij,
maar niemand vallen.

Verkiezingsprogramma D66 Wijchen 2022-2026

Overzicht

Voorwoord Sigrid Kaag	3
Voorwoord Maikel Lukkezen	4
Een Wijchen waarin voor iedereen kansen zijn om zich te ontwikkelen	5
Leren doe je een leven lang en dat begint al vanaf je geboorte	5
We zorgen voor goed en innovatief onderwijs	5
Laaggeletterdheid pakken we aan	6
Een Wijchen waarin iedereen zichzelf kan zijn	7
Wijchen is een inclusieve gemeente	7
Nieuwkomers zijn welkom in Wijchen	7
De Wijchense samenleving is een inclusieve samenleving	7
Wijchen dat de kracht van de regio benut en daaraan een bijdrage levert	8
Om Wijchen staat geen hek	8
We houden grip op de regio	8
Samen staan we sterk in het Land van Maas en Waal	9
Een duurzaam en innovatief Wijchen	10
Wijchen is in 2040 klimaatneutraal	10
Milieu is meer dan een groen grasveld	10
Een Wijchen waarin we zorgen voor elkaar	11
Gezondheid is meer dan zorg	11
We zorgen voor gelijke kansen in de zorg	11
Regie over gezondheidszorg heb je in eigen hand	12
Een Wijchen waar je een toekomst kunt opbouwen	13
Iedereen heeft recht op een betaalbare woning	13
Voorrang voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer	13
Ruim baan voor groen vervoer	14
Groen groeit mee	14
Een transparante en dienstbare gemeente	15
Wijchen is een sterke en transparante democratie	15
Samen met onze inwoners maken we het beleid	15
Wijchen is financieel in balans	15
Wijchen is digitaal vaardig	16
Een Wijchen waar je je veilig voelt	17
Digitaal zijn we veilig	17
Fysieke veiligheid	17
Wijchen is een bruisende gemeenschap	19
Wijchen staat voor een top sportklimaat	19
Cultuur beleven we samen	20
Wijchen met een bloeiende economie voor werk en inkomen	21
Een gezonde economie schept kansen	21
Werk haalt het beste in mensen naar boven	21
Inkomen zorgt ervoor dat iedereen kan meedoen	22

Voorwoord Sigrid Kaag

Geachte lezer,

Voor u ligt een programma gebaseerd op de urgentie van dit moment. Meer dan ooit voelen wij de noodzaak onze leefomgeving te beschermen tegen de verwoestende effecten van de opwarming van de aarde. Meer dan ooit voelen wij de noodzaak om de groeiende kloof tussen arm en rijk, tussen diegenen met kansen en diegenen zonder kansen te dichten.

De oplossingen die wij aandragen zijn geworteld in een lange politieke traditie. Want D66 is niet alleen een pragmatische, maar ook een sociaalliberale partij. Wij zijn ervan overtuigd dat mensen alleen vrij kunnen zijn als de overheid gelijke kansen schept voor iedereen.

Dat betekent dat wij genoeg huizen willen bouwen om voor iedereen een passende en betaalbare plek te kunnen bieden. Wij willen dat leraren, verpleegkundigen, agenten en al die anderen die werk doen voor de samenleving kunnen wonen in de wijk waar ze werken. Wij willen dat uw wijk groener wordt, met schone lucht en schoon water voor iedereen. Wij willen dat uw kinderen naar een school gaan waar ze met passie en aandacht worden voorbereid op de wereld zoals die is. Wij willen dat uw kinderen aanspraak kunnen maken op huiswerkbegeleiding, sport, kunst en muziek—ook als u dat zelf niet kunt betalen. En wij willen meer wijkagenten, zodat u zich veilig voelt in de buurt.

Wat u niet in dit verkiezingsprogramma zal teruglezen, maar wel van ons mag verwachten, is dat we radicaal denken verbinden aan gematigd handelen. Wij willen de vrijheden van het moderne Nederland uitbreiden voor zoveel mogelijk mensen, maar geven ons rekenschap van het feit dat wat voor de een waarde is kan botsen met de belangen van de ander. Wij vinden daarom kracht in het compromis.

Er staat veel op spel. Wilt u dat Wijchen meedoet in de strijd tegen de opwarming van de aarde? Wilt u dat het onderwijs zo goed wordt dat alle mensen tot hun recht kunnen komen? Wilt u nieuwe politiek, die omkijkt naar anderen en verder kijkt naar morgen? Dan heeft u het juiste programma opengeslagen.

D66 heeft u nodig. Daarom vragen wij uw vertrouwen.

Hartelijke groet en veel leesplezier,

Sigrid Kaag

Voorwoord Maikel Lukkezen

'Kan ik je even bellen?', Dit was de vraag waarmee mijn D66-avontuur een aantal jaar geleden begon. Mijn tweede zoon was net geboren. Het was een periode waarin mij plots opviel hoe ongelijk de kansen verdeeld zijn. Het viel mij op hoe ogenschijnlijk kleine verschillen enorme impact hebben op de kansen die wij onszelf en onze kinderen geven. Verschillen als het hebben van een eigen oprit, biebpas of abonnement van de speeltheek. Of grotere dingen als het hebben van een eigen huis, het gezin waarin je geboren bent en of je gezond of chronisch ziek bent. Dit alles heeft een sterke invloed op de kansen die ieder individu heeft.

Dit eerste telefoongesprek was een open gesprek waar echte vragen werden gesteld. Niet de vragen die je vaak hoort ter verdediging van de eigen standpunten. In de politiek moeten we vaker onszelf verdiepen in andermans standpunten door oprechte interesse te tonen in de ander. Het stoppen met moddergooien van meningen is een eerste stap. De komende jaren gaat D66 Wijchen hier actief mee aan de slag door echte bestuurlijke vernieuwing.

Naast bestuurlijke vernieuwing en kansengelijkheid zijn klimaat en wonen twee onderwerpen waar D66 Wijchen de komende jaren zichzelf sterk voor zal maken. Hoewel er al voldoende plannen klaarliggen voor de woningbouw moeten we niet weggijken voor de impact die dat heeft op het klimaat. Op beide terreinen gaan wij flinke stappen zetten waarbij we het onszelf niet kunnen veroorloven om het klimaat of de woning crisis uit het oog te verliezen. Dit vraagstuk pakken we samen aan. We wonen niet alleen in Wijchen maar leven daar samen. Laten we gezamenlijk optrekken richting een eerlijke samenleving, een eerlijk Wijchen waarin we niet individueel wonen, maar samen met elkaar leven.

Met dat ene belletje startte mijn D66 avontuur. Het was een eerlijk en open gesprek, dat wij als D66 met iedereen willen voeren. Dit verkiezingsprogramma is de eerste stap naar een eerlijk Wijchen waarin iedereen vrij is maar waar we niemand laten vallen.

In maart 2022 bent u aan het woord.

Met vriendelijke groet,
Maikel Lukkezen
Lijsttrekker D66 Wijchen

Een Wijchen waarin voor iedereen kansen zijn om zich te ontwikkelen

Goed onderwijs is de basis voor een vrije en gelukkige samenleving. Een samenleving waarin iedereen tot zijn recht kan komen. Een goede opleiding geeft je de vrijheid om je dromen na te jagen en je talenten te benutten. Om je eigen plek te vinden in de maatschappij. Maar ook de vrijheid om de toekomst aan te kunnen. Met alles wat er op je afkomt in een wereld die steeds sneller verandert.

Leren doe je een leven lang en dat begint al vanaf je geboorte

Voorkomen is beter dan genezen. In de leeftijdsgroep van nul tot vier jaar gaan we ontwikkelachterstanden voorkomen. Hierdoor gaan alle kinderen een eerlijke start maken op de basisschool. D66 wil dat kinderen samen opgroeien en dat er op jonge leeftijd oog is voor de ontwikkeling. In Wijchen wordt nog relatief weinig gebruik gemaakt van de vroege en voorschoolse educatie (VVE). Daarom verlagen we de criteria voor een VVE-indicatie. VVE is echter pas echt effectief als de mensen die er werken goed geschoold zijn. Daarom zorgen we voor goede scholing. Kinderen waarvan ouders niet werken, gaan vaak niet naar de kinderopvang. Dit terwijl het kind zich daar beter kan ontwikkelen op het gebied van sociale vaardigheden, taal en spraak. Wij maken de kinderopvang laagdrempelig. We willen financiële belemmeringen wegnemen. Zo hebben alle kinderen vanaf twee jaar de mogelijkheid om gebruik te maken van de kinderopvang.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Kinderopvang voor alle kinderen tussen twee en vier jaar
- Wij stimuleren het leren direct vanaf de geboorte
- We verlagen de criteria voor een VVE-indicatie

We zorgen voor goed en innovatief onderwijs

Elk Wijchens kind verdient de kans om mee te doen aan sport, cultuur of muziek. Of aan het ontdekken van techniek en natuur. Het is belangrijk dat alle kinderen een goed ontbijt hebben gehad, voordat ze naar school gaan. Alleen zo kunnen ze goed leren. Helaas gaan er nog steeds kinderen zonder ontbijt naar school: ook in Wijchen. Daarnaast eten veel kinderen onvoldoende groenten en fruit. We stimuleren Wijchense scholen om zich aan te sluiten bij een schoolfruitproject. Daarnaast willen we lokale ondernemers koppelen aan scholen om gezonde voeding op school verder te stimuleren. Ook in Wijchen is het belangrijk dat er ruimte is voor vernieuwende onderwijsinitiatieven. Daarom dragen we het initiatief voor het integraal kindcentrum *De Bonte Boomhut* een warm hart toe. Burgerschap stimuleren we door een jongerendebat te organiseren tijdens de dag van de democratie. Op de dag van de kinderrechten faciliteren we een kindervragenuur met de gemeenteraad. Ook een duurzame school vinden we van belang. Schoolpleinen maken we groener en in samenwerking met het waterschap realiseren we een klimaatadaptief schoolplein. Ieder Wijchens kind dat thuis zit en niet meedoet aan school, is er één te veel. Daarom houden we goed zicht op deze "thuiszitters". Maatwerk is belangrijk om te komen tot een goede oplossing.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- 0 thuiszitters in de gemeente
- Een gezonde school is de norm
- We ontwikkelen de jeugd tot kritische burgers door het organiseren van debatten en vragenuurtjes.

Laaggeletterdheid pakken we aan

Laaggeletterdheid vergroot de kansenongelijkheid. De bibliotheek kan een rol spelen in het oplossen van dit probleem. Lezen is leuk en goed voor je ontwikkeling. De bibliotheek in Wijchen heeft daarvoor een modern uitgerust gebouw en een goed cursusaanbod.

Laaggeletterdheid speelt ook in de Wijchense samenleving. Bovendien vergroot het verschillen in de samenleving. Zo ontstaat er tweedeling. Als je kunt lezen en schrijven, zijn je kansen op de arbeidsmarkt groter. Ook heb je minder vaak problematische schulden. Daarom is het goed als de gemeente investeert in het oplossen van laaggeletterdheid. Mensen die laaggeletterd zijn, lopen hierover het algemeen niet mee te koop. Het is belangrijk dat wij dit vroegtijdig signaleren. Dit doen wij door laaggeletterdheid integraal aan te pakken en hulp te bieden. Ook door communicatie-uitingen in begrijpelijke taal op te stellen kan de gemeente helpen.

Bij het oplossen van laaggeletterdheid kan de bibliotheek een belangrijke rol spelen. Zij doet dit door het stimuleren van lezen, het ontwikkelen van leesplezier en taalontwikkeling. De bibliotheek in Wijchen is een laagdrempelige voorziening. Daarnaast zal de bibliotheek een rol spelen in het digitaal vaardig maken van mensen. Op die manier kunnen we ook tweedeling wegnemen. Om de bibliotheek in de haarvaten van de Wijchense samenleving te krijgen, werkt ze met mobiele vestigingen. Deze staan in scholen en verzorgingshuizen. Kortom: de bibliotheek komt naar de mensen toe.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- De gemeente communiceert in begrijpelijke taal
- De bibliotheek is en blijft een moderne en goed uitgeruste voorziening.
- De bibliotheek gaat naar de mensen toe door middel van pick-up points, pop-up bibliotheken en wisselcollecties.
- Lezen op jonge leeftijd wordt gestimuleerd.
- De gemeente pakt laaggeletterdheid integraal aan.

Een Wijchen waarin iedereen zichzelf kan zijn

In Wijchen wonen mensen met hele uiteenlopende achtergronden. Sommige zijn zichtbaar, maar andere zijn minder zichtbaar. D66 wil dat inwoners geen obstakels ervaren bij het meedoen in de Wijchense samenleving. In Wijchen voelt iedereen zich altijd en overal welkom, gerespecteerd en geaccepteerd.

Wijchen is een inclusieve gemeente

Achtergrond maakt in een inclusieve gemeente geen verschil voor de kansen die je krijgt. D66 laat iedereen vrij, maar niemand vallen. Zo is iedereen volledig in staat om mee te doen.

Helaas maakt het in Nederland nog steeds uit waar je wieg heeft gestaan en wie je ouders zijn. D66 wil dat je de mogelijkheid en kansen hebt om te zijn en te worden wie je wilt zijn. De gemeente Wijchen en gelieerde organisaties moeten daarbij het goede voorbeeld geven. Niet voor niets heeft D66 de afgelopen raadsperiode zich krachtig ingezet voor een gedragscode discriminatie voor deze organisaties. Wat D66 Wijchen betreft gaan ook andere organisaties uit de Wijchense samenleving zich hieraan conformeren.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Geef mensen de kans om zichzelf te zijn.
- Instellingen en de gemeente hebben een gedragscode discriminatie.
- Boa's (bijzonder opsporingsambtenaar), wijkagenten en welzijnswerkers herkennen signalen van discriminatie nog beter en weten wat ze met deze signalen moeten doen.
- Zorg dat iedereen, maar vooral kinderen, dezelfde kansen krijgt.

Nieuwkomers zijn welkom in Wijchen

In 2022 treedt de nieuwe Wet Inburgering in werking. Met deze nieuwe wet wordt het proces van inburgering nog dichter bij de gemeente geplaatst. Dit geeft gemeenten de verantwoordelijkheid om nieuwkomers te helpen om goed in onze samenleving te functioneren.

De nieuwe Wet Inburgering geeft nieuwkomers in Wijchen de kans om zich op eigen kracht te redden. Om dat ook echt te realiseren is de wet alleen niet voldoende. D66 gaat de kansen die de wet biedt benutten. Door samenwerking op beleidsterreinen zoals: huisvesting, zorg, werk en inkomen kan het inburgeringstraject succesvol worden. D66 ziet daarnaast meerwaarde in goede regionale samenwerking bij de uitvoering van de wet. Ons uitgangspunt is niet snelle uitstroom uit de bijstand. Het gaat ons om het zo goed mogelijk benutten van de talenten van de nieuwkomer. We gaan dus voor kwaliteit boven kwantiteit.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Aandacht voor (om)scholing en ontwikkeling van nieuwkomers.
- Een huis en goede zorg is een essentiële stap richting integratie
- Ondernemers en vrijwilligers spelen een rol in werk, taalontwikkeling en het opbouwen van een netwerk voor de nieuwkomer.

De Wijchense samenleving is een inclusieve samenleving

De Wijchense samenleving bestaat uit individuen met elk hun eigen persoonlijkheid. D66 wil dat iedereen zich thuis voelt in Wijchen en het gevoel heeft ertoe te doen.

Discriminatie komt ook in Wijchen nog steeds voor. Wellicht ken je uit je omgeving een verhaal van iemand die geen stage, baan of huis kreeg. Misschien had je wel het sterke vermoeden dat er sprake was van discriminatie. D66 wil een samenleving waar iedereen zijn uiterste best doet om discriminatie aan te pakken. Het aanpakken hiervan begint bij het (h)erkennen van discriminatie.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Iedere inwoner kent het meldpunt discriminatie.
- Steun voor projecten op scholen en verenigingen die gericht zijn op (h)erkennen van discriminatie.
- Nog meer aandacht voor hoe de samenleving omgaat met diversiteit.
- We blijven openstaan voor signalen en informatie van belangenorganisaties.

Wijchen dat de kracht van de regio benut en daaraan een bijdrage levert

De Wijchense inwoners zijn gebaat bij goede regionale samenwerking. Als samenwerken voordelen biedt, moet je dat doen. Dat geldt voor heel veel thema's. D66 staat voor een open blik op de regio in het belang van Wijchen en de Wijchenaren. Dat moet we dan wel goed regelen, met oog voor de inbreng van Wijchen en democratische controle door gemeenteraden.

Om Wijchen staat geen hek

Heel veel thema's moet je samen aanpakken. Een lokale aanpak klinkt goed, maar vaak is samenwerken beter. Dat geldt voor zaken als vervoer, economie, duurzaamheid, wonen, maar ook voor onderwerpen als waterhuishouding en jeugdzorg.

Veel Wijchenaren werken buiten Wijchen, maken gebruik van onderwijs, cultuur of zorg in de regio. Mensen van buiten Wijchen komen hier om te werken, te ondernemen, te winkelen of te recreëren.

De gemeente Wijchen is voor heel veel zaken verantwoordelijk. Dat geldt voor vergunningen, het bevolkingsregister, wegen, groen, speeltoestellen en terrassen. Dat kan de gemeente prima zelf regelen. Andere zaken moet je afstemmen of kun je beter samen doen. Dan kun je ook gebruik maken van elkaars deskundigheid. Dat doen we al voor o.a. mobiliteit, economische ontwikkeling, ruimtelijke ordening, de energietransitie en toerisme.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Uitgangspunten: beleid lokaal bepalen en regionaal afstemmen, uitvoering regionaal indien dat efficiënter is.
- Inkoop van zorg, kwaliteitsbewaking en gespecialiseerde jeugdzorg regionaal organiseren.
- Omgevingsvisies regionaal afstemmen.
- Gelijke spelregels en streven naar beleidsharmonisatie bij energietransitie.
- Constant onderzoeken wat de mogelijkheden zijn voor Europese, landelijke en provinciale subsidies en fondsen.
- Met de regio een actief beleid voeren om bedrijven te werven en te behouden in de regio.

We houden grip op de regio

Regionaal samenwerken kan bij de uitvoering van beleid zeer nuttig zijn. Als je samenwerkt geef je wat uit handen. Dat geldt ook voor de democratische controle. De gemeenteraad heeft weinig grip op gemeenschappelijke regelingen.

Als de gemeenteraad niet oppast, is een gemeenschappelijke regeling (GR) een ondemocratische regionale macht. Deze heeft een eigen dynamiek waarop alleen afgevaardigde collegeleden invloed hebben. Daarom is het van groot belang dat de raad veel beter afsprekt wanneer en waarover zij wordt geïnformeerd. De raad moet grip houden op de regio.

Dat begint met goed in beeld hebben welke taken (en soms impliciete bevoegdheden) we regionaal hebben georganiseerd. Lokaal gaan we het zicht op samenwerking beleggen bij een raads werkgroep of -commissie. Hierdoor zijn we proactief betrokken en kunnen we de afgesproken kaders van de raad beter bewaken.

Wij zijn nu geen voorstander van een extra regionale bestuurslaag. Wel moet er ruimte komen voor een democratisch politiek debat over regionale samenwerking.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Nut en noodzaak van alle samenwerkingen via gemeenschappelijke regelingen heroverwegen we regelmatig.
- Kaders afspreken over informatie aan en consultatie van de raad bij samenwerkingen.
- Jaarlijkse inhoudelijke toetsing van samenwerkingsverbanden.
- Iedere raadsperiode een regionaal politiek congres over GR-en.

Samen staan we sterk in het Land van Maas en Waal

Historisch-geografische en culturele factoren bepalen mede onze identiteit. Wijchen is een Gelderse gemeente in het Rijk van Nijmegen. Maar Wijchen is ook deel van het Land van Maas en Waal.

In 2020 is in een gemankeerd proces een fusie tussen Druten en Wijchen gestrand. Voor D66 Wijchen is bestuurlijke herindeling voorlopig van de baan. Dit betekent niet dat een open en constructieve samenwerking binnen het Land van Maas en Waal niet nuttig kan zijn. Met alle vragen en uitdagingen waar een gemeente mee te maken heeft, is meer ambtelijke samenwerking goedkoper. Bovendien versterkt het de slagvaardigheid van gemeenten en de dienstverlening aan de inwoners.

Ook binnen grotere samenwerkingsverbanden is het raadzaam als Land van Maas en Waal meer samen op te trekken. Niet om ons af te zetten tegen een groter geheel of tegen Nijmegen. Wel omdat we een gezamenlijke identiteit en gezamenlijke belangen hebben. Dat varieert van watermanagement tot mobiliteit en toerisme.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Samen sterk in een veranderende regio Maas en Waal.
- Met een open blik vanuit Wijchen naar de regio kijken versterkt Wijchen.
- Onderzoek draagvlak voor een Werkorganisatie Maas en Waal (WMW): ambtelijke samenwerking in een Werkorganisatie Maas en Waal.

Een duurzaam en innovatief Wijchen

Overall om ons heen zien we de gevolgen van de klimaatverandering: overstromingen, stijgende temperaturen en extreme neerslag. Het is duidelijk dat we wat moeten om het tij te keren. Wijchen wil in 2040 klimaatneutraal zijn. Om dat doel te bereiken, moeten we nog heel wat stappen zetten. Daarom gaat D66 investeren in duurzame en innovatieve oplossingen om deze transitie te maken.

Wijchen is in 2040 klimaatneutraal

Door duurzame initiatieven te stimuleren en te omarmen gaan we van de energietransitie een economisch succes maken. Met de huidige stand van de techniek is het logisch om vooral gebruik te maken van zon en wind.

Daarnaast staan we open voor innovatieve alternatieven voor duurzame energie.

Bij grootschalige projecten om energie op te wekken, is er vaak verzet bij Wijchense burgers. Daarom moeten we samenwerken, de dialoog aangaan en moeten burgers meeprofiteren. Ook van woningbouwcorporaties verwachten we dat ze een bijdrage leveren aan de doelstellingen die we in Wijchen hebben gesteld. Zij verduurzamen hun woningaanbod door zonnepanelen en groene daken aan te leggen. De gemeente Wijchen geeft het goede voorbeeld door haar daken en taluds van zonnepanelen te voorzien.

We gaan actief met de gemeenten uit de RES (regionale energiestrategie) regio op zoek naar voldoende plaatsen voor windmolens en zonnenvelden zodat in 2023 duidelijk is waar deze kunnen komen zodat we nog voor 2040 energieneutraal kunnen zijn. We houden rekening met de huidige stand van de techniek. Waarbij zon en wind vooral de dragers zijn. Er zou meer evenwicht moeten komen tussen wind en zonenergie. We gaan een regionaal expertiseteam opzetten dat ondersteuning biedt aan bedrijven en inwoners bij de energietransitie. Ook de Wijchense burgers stimuleren we om zelf aan de slag te gaan met verduurzaming. Tegelijkertijd letten we erop dat inwoners met een laag inkomen niet ten prooi vallen aan energiearmoede. Op korte termijn komen wij met een plan om wijken en kernen aardgasvrij te maken. Zo ontstaat er duidelijkheid voor alle betrokken partijen. In dit plan geven we aan welke schone warmte-oplossing we voor welke wijk kiezen. Daarnaast staat erin wanneer we de overstap gaan maken.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- We stellen uiterlijk in 2023 met buurgemeenten een gedragscode windenergie op
- Omwonenden profiteren mee van opwekking van duurzame energie
- We zorgen voor tijdige en heldere communicatie aan inwoners over duurzaamheid
- Bij subsidies en aanbestedingen is duurzaamheid een vast onderdeel
- We voorkomen energiearmoede
- We verkennen de mogelijkheid voor een regionaal expertiseteam energietransitie

Milieu is meer dan een groen grasveld

Lange tijd vonden we een groen grasveld met wat bomen daaromheen voldoende. Maar het milieu is te belangrijk. Het milieu is hetgeen wij doorgeven aan volgende generaties. D66 zet vol in op biodiversiteit en klimaatadaptieve maatregelen.

De gemeente Wijchen gaat duurzaam inkopen. Hierdoor zijn op korte termijn alle inkopen circulair en kunnen ze worden hergebruikt. Dit betekent ook dat we minder verpakkingen gaan gebruiken. Verder gaan we in gesprek met ondernemers om ze te stimuleren hetzelfde te gaan doen. Wij voeren een 'generatietoets' in om de stem van volgende generaties te betrekken in het klimaatdebat. Zij krijgen immers morgen te maken met de beslissingen die we vandaag nemen. We laten blijken dat het nu al menens is. Landschapselementen houden we zoveel mogelijk intact. Om de biodiversiteit te bevorderen zorgen we voor ecologisch bembbeheer. Gebouwen die door de gemeente Wijchen worden beheerd, worden klimaatbestendig. Net als nieuwbouw ondergaan ze een watertoets met eisen om water vast te houden. We planten bomen en leggen groenstroken aan die water vasthouden en voor verkoeling zorgen. Daken en gevels worden groen. Voor alle publieke projecten wordt biodiversiteit een eis. D66 stimuleert huiseigenaren om hun tuinen te vergroenen. Daarnaast bevorderen we dat huiseigenaren het hemelwater op hun eigen grondgebied afvoeren. Dit alles mag niet teniet worden gedaan op andere beleidsgebieden. D66 wil bij alle plannen van de gemeente een toets op impact voor klimaat en milieu.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Alle gebouwen zijn volledig circulair
- Verpakkingen zijn verleden tijd
- We voeren een generatietoets in
- Biodiversiteit wordt gestimuleerd
- We controleren alle plannen op milieu impact
- We stellen eisen om bij nieuwbouw meer water vast te houden

Een Wijchen waarin we zorgen voor elkaar

Gezondheid is meer dan goede zorg alleen. D66 wil kijken naar andere factoren zoals goed onderwijs, voldoende inkomen, werk, arbeidsomstandigheden, een gezonde leefomgeving en gezond gedrag. Voorkomen is beter dan genezen.

Gezondheid is meer dan zorg

D66 Wijchen wil een integraal Plan Gezonde Leefomstandigheden. Hierin moet ook aandacht zijn voor wonen, onderwijs en opvang, sport en werk.

Welzijn heeft veel invloed op je gezondheid. Mensen moeten daar ook zelf mee aan de slag. Zet een andere bril op. Je moet niet alleen kijken naar ziekte en zorg, maar je moet je blik ook richten op gezondheid. Als je in aanraking komt met de ggz (geestelijke gezondheidszorg), jeugdzorg of ouderenzorg heb je ook regelmatig andere maatschappelijke problemen. Denk aan schulden, stress, eenzaamheid of gebrek aan goede huisvesting.

De gemeente Wijchen moet ook oog hebben voor de onderliggende problemen, deze (h)erkennen en aanpakken. Dit kan bijvoorbeeld door een goed minima- en woonbeleid. We gaan veel maatregelen nemen die veel gezondheidswinst opleveren. Dit gaan we doen door samen te werken met andere partijen, zoals huisartsen, welzijnsorganisaties en woningbouwcorporaties. De 'positieve gezondheid' staat centraal. Dat houdt in dat we niet de afwezigheid van ziekte centraal stellen. We kijken naar het vermogen van mensen om met de fysieke, emotionele en sociale uitdagingen om te gaan.

Je hebt ook zelf invloed door te kiezen voor gezonde voeding, voldoende te bewegen en te ontspannen. Wij beseffen dat dit niet voor iedereen even gemakkelijk is. D66 vindt dat er voldoende kansen en mogelijkheden moeten zijn om je eigen verantwoordelijkheid te nemen. Door de juiste prikkels, informatievoorziening en bewustwording. Als je chronische ziekten, depressies en overgewicht kunt voorkomen hoeft je ze niet te genezen.

De speerpunten van D66:

- Doelgroepgericht informatie geven en gedrag ondersteunen voor leefstijlverbetering.
- Gerichte gezondheidsprogramma's per wijk of kern.
- Focus op preventie; bevorderen gezond eten en bewegen, maar ook schone lucht en goede leefomstandigheden.
- Werken aan een rookvrije generatie; na de rookvrije schoolpleinen en sportparken ook rookvrije terrassen.

We zorgen voor gelijke kansen in de zorg

D66 Wijchen wil de ongelijkheid in de gezondheidszorg aanpakken. De plek waar je bent geboren of je opleidingsniveau heeft veel invloed op het aantal gezonde levensjaren. Dat is onacceptabel. Jongeren verdienen meer eigen regie én ondersteuning.

Goede gezondheid begint al voor je geboorte. De eerste 100 dagen vanaf de zwangerschap zijn bepalend voor je gezondheid en welzijn op latere leeftijd: zowel psychisch als fysiek. Vanaf het eerste moment is goede ondersteuning voor iedere ouder van groot belang voor elk kind.

Voor sommige kinderen is gespecialiseerde jeugdhulp nodig om met dezelfde kansen te starten in het leven. Goed opgeleide en getrainde wijkteams zijn belangrijk. Dit om opvoed- en opgroevragen op te pakken en problemen aan te pakken. Het sociaal wijkteam is de spin in het web en werkt samen met wijkverpleegkundigen, huisartsen en schoolmaatschappelijk werk. Zo kunnen jongeren op het juiste moment specialistische hulp krijgen.

De Jeugdzorg vraagt speciale aandacht. Helaas lopen veel kinderen, jongeren en ouders in Wijchen vast als zij gespecialiseerde hulp nodig hebben. De gemeente Wijchen heeft de regie over de ambulante jeugdhulp, de jeugdbescherming en de jeugdreclassering. Zij is de spil in de aanpak van kindermishandeling, preventie, opvoedingsondersteuning en voorlichting. Dat is geen eenvoudige taak. Ook in Wijchen hebben we te maken met tekorten in de jeugdzorg. We maken ons daarbij zorgen over de

doorgeslagen marktwerking in de zorg. Screening van zorgaanbieders op rechtmatige besteding van overheidsmiddelen is van belang.

D66 wil meer zelfstandigheid voor jongeren in de jeugdhulp. Je moet de vrijheid hebben om 'normale dingen' te doen. Je moet regie over je eigen leven hebben. Daarbij is een veilige, stabiele basis van belang: ook als je niet meer thuis kunt wonen. We zorgen ervoor dat jongeren minder snel in gezinshuizen of instellingen belanden door de pleegzorg te versterken.

We gaan voorkomen dat jongeren in een zwart gat vallen als ze 18 worden. Dat is het moment waarop de jeugdzorg stopt. Samen met zorgpartijen zoeken wij naar mogelijkheden om de jeugdzorg geleidelijk af te bouwen tot 21 jaar.

De speerpunten van D66 zijn:

- Ondersteuning van ouders vanaf de geboorte van een kind.
- Integrale aanpak met oog voor de omgevingsfactoren.
- Werk samen en niet langs elkaar heen.
- Inspraak voor jongeren in de zorg: praat mét hen in plaats van over hen.
- Veiligheid en stabiliteit, één vast aanspreekpunt voor jongeren.
- Steun de pleegzorg en pleegouders in hun taak.
- Laat jongeren niet in de steek als ze 18 worden.

Regie over gezondheidszorg heb je in eigen hand

D66 Wijchen zorgt ervoor dat je zoveel mogelijk zelf regie houdt over je dagelijkse leven. Ook als je zorg nodig hebt. Eenvoudige zorg moet zo dicht mogelijk in de buurt worden verleend. Daarbij is er aandacht voor mantelzorgers.

Als je niet meer zelfstandig thuis kunt wonen, hoef je niet altijd naar een verpleeghuis. Naast thuiszorg kan hulp vanuit het eigen netwerk voorkomen dat je zwaardere hulp nodig hebt. We gaan initiatieven, waarbij inwoners met een zorgvraag zorg lokaal organiseren, maximaal faciliteren.

Bij een intensieve zorgvraag is zorg in natura niet altijd het passende antwoord. Het sluit niet altijd aan bij de flexibele zorg die mensen nodig hebben. In dat geval is een persoonsgebonden budget (pgb) een goede oplossing. Om dat goed te regelen kan een onafhankelijke cliëntondersteuner of zorgcoach ondersteuning bieden. Vertrouwen staat voorop, maar we zijn niet naïef en moeten alert blijven op fraude.

Huishoudens, waarin iemand langdurige intensieve zorg nodig heeft, verdienen een steun in de rug.

Daarom gaan we een pilot voor automatische inkomenssteun zonder verdere verantwoording starten.

Eenvoudige zorg moet zo dicht mogelijk in de buurt worden verleend. Het sociaal wijkteam, de GGD en welzijnsorganisaties staan centraal en de huisarts speelt een belangrijke rol. Als het gaat om sociale hulpvragen en preventie kunnen we de huisarts ontlasten door betere samenwerking.

Nieuwe technologie kan helpen. De coronacrisis heeft laten zien dat een deel van onze medische zorg heel goed digitaal kan. Als patiënt moet je op een veilige manier zorg op afstand kunnen krijgen. We bevorderen dat zorgaanbieders vaker voor dezelfde (digitale) eHealth-toepassingen kiezen.

We willen meer aandacht voor de vele mantelzorgers die onmisbare taken vervullen. Helaas zijn veel mantelzorgers overbelast. Zij verdienen meer ondersteuning. Een mantelzorgakkoord van de gemeente helpt daarbij. Bijvoorbeeld door bij het verlenen van vergunningen geen onnodige obstakels op te werpen voor mantelzorgwoningen. Of een pilot voor logeerszorg als tussenvorm tussen thuis en het verpleeghuis. Op die manier kunnen we de mantelzorger even ontzien.

De speerpunten van D66 zijn:

- We faciliteren initiatieven waarbij inwoners samen lichte zorg organiseren.
- We behouden waar mogelijk het pgb zodat zorgbehoevenden zelf de regie houden.
- Wij durven bij langdurige zorg automatisch steun aan inwoners te verlenen.
- We organiseren zorg zo dicht mogelijk in de buurt.
- We behouden het goede en benutten de kansen van digitalisering.
- We hebben meer aandacht voor mantelzorg en flexibele regelgeving.

Een Wijchen waar je een toekomst kunt opbouwen

In Nederland is er een tekort aan woningen. Ook in onze regio is dat het geval. Om die reden heeft de gemeente Wijchen een woningbouwopgave. Wij willen zo snel mogelijk alle geplande huizen bouwen en plannen maken voor meer. Dat is de enige manier om aan de groeiende vraag te voldoen.

Iedereen heeft recht op een betaalbare woning

Om aan de vraag te voldoen moeten we ook bouwen op nieuwe plekken. We doen dit uiteraard zonder dat we schade toebrengen aan de natuur. Daarom komt er één wethouder van wonen, ruimtelijke ordening en milieu. We zorgen ervoor dat nieuwe wijken goed ontsloten zijn. Daarnaast bouwen we huizen die energiezuinig zijn (nul op de meter of beter). Nieuwe woningen willen we bouwen waar het kan en logisch is zonder in te boeten op biodiversiteit. Zo slaan we twee vliegen in één klap: we hebben meer ruimte voor groen en werken aan sterkere dorpskernen en wijken. Als wijken en kernen goed ontsloten zijn, zijn ze beter bereikbaar met fiets en openbaar vervoer. We gaan niet zomaar overal huizen bouwen, maar bouwen deze in de al bestaande versteende ruimte. Daarbij boeten we niet in op de natuur. We houden rekening met het leefgebied van dieren en voeren de bouw 'klimaatbestendig' uit. Dat wil zeggen dat we klimaatadaptieve maatregelen nemen. Hieronder verstaan we het vergroenen van de leefomgeving en het afkoppelen van hemelwaterafvoeren van het rioolstelsel. Om dit te stimuleren koppelen wij de bouwleges aan de mate van duurzaamheid van het gebouw. Ook gaan we kijken naar andere bouwvormen. Door de hoogte in te gaan zorgen we voor echt duurzame woningen. Ook bouwen we slimme woningen, zodat we ze in de toekomst samen kunnen voegen of splitsen. Zo kunnen ze lang meegaan. Dit vereist meer sturing vanuit de overheid.

Vanuit een visie op wonen en zorg willen we dat er gekeken wordt naar de regelgeving. Zo kunnen we levensbestendig wonen, meer zorgwoningen en drie-generatiewoningen stimuleren.

Wij geven het goede voorbeeld. Daarom nemen wij in alle aanbestedingen circulaire principes mee. Een mooi voorbeeld hiervan is het hergebruik van de stenen van het voormalige gemeentekantoor. Dit gebeurt bij het project: *Tussen Kasteel en Wijchens Meer*. Gemeentelijke gebouwen krijgen een duurzaamheidsscan. Daarbij moeten ze voldoen aan de hoogste energienorm op het gebied van energieneutraliteit.

Dit alles is een enorme opgave en vereist een integrale benadering. Daarom willen we één wethouder voor wonen, ruimtelijke ordening en milieu.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Eén wethouder voor wonen, ruimtelijke ordening en milieu
- De gemeente geeft het goede voorbeeld
- We gaan de hoogte in op plekken waar dit kan
- Slimmer en toekomstgericht bouwen
- Wij gaan voor meer visie en minder regels om zo vaker wonen en zorg te kunnen combineren

Voorrang voor voetgangers, fietsers en openbaar vervoer

Als je fietser of voetganger bent dan ben je een kwetsbare verkeersdeelnemer. Lopen en fietsen zijn de belangrijkste manieren waarop we ons voortbewegen. D66 geeft daarom ruim baan voor fietsers en voetgangers.

We investeren in de aanleg, verbreding en verbetering van fietspaden. We zetten in op meer fietskilometers. De verkeerssituatie rondom scholen maken we veilig voor voetgangers en fietsers. Hiermee stimuleren we ouders en kinderen om lopend of op de fiets naar school toe te gaan. Als fietser en voetganger krijg je bij verkeersregelininstallaties voorrang. Binnen wijken en kernen krijg je als fietser prioriteit boven de auto. Momenteel is het in het centrum van Wijchen moeilijker om je fiets (veilig) te parkeren dan je auto. Dit moet veranderen. Daarom investeren we in goede fietsenstallingen: ook als dit ten koste gaat van parkeerplaatsen voor auto's.

In Wijchen wordt er weinig gehandhaafd op snelheidsovertredingen. D66 gaat meer snelheidscontroles uitvoeren en gebruik maken van flitspalen. De algemene snelheidslimiet verlagen we van 50 naar 30 km/uur binnen de kernen en wijken. Zo zijn straten veiliger voor fietsers en voetgangers. We gaan zo veel mogelijk straten opwaarderen naar woonerf. Zo stimuleren we dat kinderen buiten spelen en geven we de publieke ruimte terug aan de bewoners.

Dit alles mag niet ten koste gaan van de bereikbaarheid. We stimuleren het gebruik van deelauto's. Ook investeren we in mobiliteitshubs, zodat mensen gemakkelijk kunnen overstappen tussen fiets, auto en openbaar vervoer.

We zien kansen voor bezorghubs, zoals bijvoorbeeld op Bijsterhuizen. Deze kansen gaan wij grijpen. Zo verminderen we drukte in woonwijken en verbeteren we de luchtkwaliteit.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- We verlagen de snelheid naar 30km/h binnen de kernen en wijken
- We vormen woonwijken om tot woonerven
- Elke wijk krijgt toegang tot een mobiliteitshub
- Alle woningen zijn goed bereikbaar met het openbaar vervoer
- We verhogen de verkeersveiligheid rondom scholen
- Een bezorghub op Bijsterhuizen

Ruim baan voor groen vervoer

Wij stimuleren een betere luchtkwaliteit. Daarom willen wij milieuzones voor personen- en bestelauto's. Bezorgscooters en bezorgauto's rijden zonder uitstoot. Met de roep om meer gebruik te maken van het openbaar vervoer, groeit ook de capaciteit mee. We onderzoeken of een dubbel spoor richting 's-Hertogenbosch mogelijk is en gaan hier actief voor lobbyen. Voor nog betere bereikbaarheid zijn wij voor aansluiting op het intercitynetwerk.

Om aanschaf van elektrische auto's te stimuleren, investeert D66 in de laadinfrastructuur door laadpalen te plaatsen nog voordat de auto's zijn aangeschaft. Daarnaast willen we plekken op openbare parkeerplaatsen reserveren voor deelinitiatieven met de auto.

We hopen dat het mogelijk blijft om gratis te kunnen parkeren in het centrum. Als de druk verder toeneemt dan gaan we een discussie over betaald parkeren niet uit de weg.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Alle stations zijn voor iedereen goed bereikbaar
- Dubbel spoor naar 's-Hertogenbosch
- Wijchen wordt een intercityhalte
- Laadpalen worden geplaatst voordat de auto is aangeschaft
- Meer plek voor de fiets in het centrum

Groen groeit mee

Als we in de open ruimte bouwen, komt er groen in de buurt voor terug. Zo houden we de leefomgeving aantrekkelijk. Het gevaar is dat we over groen blijven praten, terwijl we vrolijk verder bouwen. Daarom hanteren we het principe: groen groeit mee.

We zorgen voor wandelroutes en ontmoetingsplekken in kernen en wijken. In nieuwe wijken komen parken. Natuur- en recreatiegebieden zijn aaneengesloten. De natuur is belangrijk. Wij stimuleren dan ook initiatieven voor groene speelplaatsen. We waken ervoor dat recreatie ten koste gaat van natuur. Uiteraard zijn de recreatiegebieden toegankelijk voor mensen met een fysieke beperking.

In landelijke gebieden maken we ruimte voor natuurgebieden en locaties voor zonne- en windenergie. We combineren zoveel mogelijk zonne- en windparken. Als we bouwen, moeten ontwikkelaars meebetalen om in de buurt evenveel nieuwe natuur aan te leggen. Per saldo moet de biodiversiteit er met het nieuwe groen op vooruit gaan. We garanderen dat de natuur vervolgens ook onderhouden wordt.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Biodiversiteit neemt toe, ook als er meer wordt gebouwd
- Natuur- en recreatiegebieden zijn aaneengesloten
- Zonneparken en windparken worden gecombineerd
- Wij stimuleren groene speelplaatsen

Een transparante en dienstbare gemeente

We willen een transparante en dienstbare gemeente voor alle inwoners. Iedereen moet mee kunnen doen. Besluitvorming is transparant en gebaseerd op doordacht beleid. We zorgen ervoor dat je mee kunt praten, mee kunt beslissen en mee kunt doen. De gemeente Wijchen is financieel gezond en blijft ook in de toekomst financieel gezond. De gemeentelijke uitgaven en inkomsten zijn in balans.

Wijchen is een sterke en transparante democratie

D66 Wijchen zal zich blijven inzetten voor transparante besluitvorming gebaseerd op een doordacht beleid. Wij zijn tegen achterkamertjes. Ook willen we geen gunning zonder dat anderen dezelfde voordelen hebben. Een sterke democratie betekent transparantie en integriteit bij raad en bestuur. Het politieke proces in de raad moet open zijn, met voldoende ruimte voor alle partijen. Burgers moeten kunnen meepraten, meebeslissen en meedoen.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Alle bijeenkomsten zijn online terug te bekijken
- Alle processen en beslissingen zijn altijd uitlegbaar
- Een transparante gemeente
- Een onafhankelijke rekenkamercommissie

Samen met onze inwoners maken we het beleid

Leefbaarheidsgroepen behartigen in dorpen en wijken de belangen van jou als inwoner. Je kunt er terecht voor initiatieven en andere ideeën die je over je eigen wijk of kern hebt. Wij staan voor een eerlijk en transparant Wijchen. Voor ons betekent dit dat beleid uitlegbaar is. Het publieke debat moet gevoerd worden met burgers, maar ook in de gemeenteraad als geheel. De burger moet alle ruimte krijgen om in een vroeg stadium mee te praten over beleid. Daarom betrekken we burgers laagdrempelig bij de besluitvorming door een digitaal burgerpanel in te voeren.

We betrekken inwoners adhoc bij projecten op basis van hun betrokkenheid en interesse. Elke kern en wijk heeft een eigen wijkcentrum in de vorm van een MFA (multifunctionele accommodatie). Een MFA vervult een sociale, maatschappelijke functie zoals: verbinding en ontmoeting. In Wijchen maken we beleid niet over burgers maar met burgers. Net als in andere gemeentes gebeurt, willen we een burgerraad van willekeurige inwoners samenstellen die samen voorstellen bedenken hoe de CO2-uitstoot omlaag kan. Want de klimaatcrisis is een probleem van ons allemaal en dat vraagt om een oplossing van ons allemaal, waarin we burgerparticipatie in de praktijk brengen.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- We willen een digitaal burgerpanel
- We organiseren projecten over democratie en burgerschap in het onderwijs en nemen deel aan initiatieven als een kindergemeenteraad.
- We zorgen voor voldoende budget voor leefbaarheidsgroepen en voor initiatieven in eigen dorp of wijk
- We blijven alert op nieuwe vormen/mogelijkheden van inwonersparticipatie: ook digitaal
- We stimuleren dat de burger kan meepraten, meebeslissen en meedoen

Wijchen is financieel in balans

De gemeente Wijchen is financieel gezond en blijft dat ook in de toekomst. De gemeentelijke uitgaven en inkomsten zijn in balans. D66 vindt het belangrijk dat de financiële rapportages van de gemeente Wijchen tijdig digitaal toegankelijk zijn. Daarnaast moeten ze voor elke inwoner begrijpelijk zijn. Bij evenementen en projecten geven we duidelijk zichtbaar aan of de gemeente hieraan bijdraagt. D66 wil dat wethouders voldoende eigen budget krijgen voor onverwachte extra uitgaven. Zo hoeven we deze niet uit de algemene reserves te betalen. D66 wil dat belastingen bijdragen aan een rechtvaardige Wijchense economie.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Rapportages zijn tijdig digitaal toegankelijk en voor elke inwoner begrijpelijk
- Wethouders hebben voldoende eigen budget voor onverwachte uitgaven
- Uitgaven en inkomsten zijn in balans
- Goed beheer van uitgaven van de algemene reserves

Wijchen is digitaal vaardig

Digitalisering zal meer dan ooit onze samenleving gaan bepalen. Door digitalisering kun je vrijer zijn en kun je beter bepalen hoe je wilt leven en werken. De digitale transformatie is onmisbaar om klimaatverandering aan te pakken en zorg betaalbaar te houden.

De gemeente Wijchen moet koploper zijn op het gebied van digitale transformatie. Daarnaast moet ze leidend zijn in het zekerstellen dat de technologie in dienst staat van haar inwoners. We willen dat ook jij mee kan doen in de digitale samenleving. We scholen inwoners continu en helpen ze bij hun deelname aan de digitale wereld. Hierin hebben niet alleen de bibliotheek, het Werkbedrijf en UWV, maar ook de gemeente Wijchen een rol. Tegelijkertijd moeten we de schaduwkanten van digitalisering beteugelen. We versterken het democratisch bestuur van de digitale samenleving. De gemeente Wijchen is goed voorbereid op digitale bedreigingen, zoals ransomware-aanvallen. De gegevens van burgers en ondernemers moeten goed beveiligd zijn.

Het (digitale) gemeentehuis moet fysiek toegankelijk zijn voor iedereen die dat wil.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- We zorgen ervoor dat gemeentelijke informatie ook analoog beschikbaar is.
- Elke burger in Wijchen heeft de mogelijkheid op inzage in haar of zijn gegevens.
- De aanslagen OZB en taxatieverslagen moeten door alle belanghebbenden in te zien zijn.
- We zorgen ervoor dat de website van de gemeente Wijchen toegankelijk is voor slechtzienden.
- Dienstverlening van de gemeente is zo veel mogelijk digitaal.
- Wijchen Academy: Elke burger heeft toegang tot 'digitale inburgering'.
- Werknemers en werkzoekenden kunnen zich continu bijscholen in digitale vaardigheden.

Een Wijchen waar je je veilig voelt

Veiligheid is een absolute voorwaarde om vrij te kunnen zijn. Om veiligheid te kunnen garanderen zetten we onze middelen slim in. Middelen die tevens sterk afgebakend moeten worden. Vaak gaat het dan om preventie, om georganiseerde misdaad zoveel mogelijk te voorkomen. Maar ook om nieuwere vormen van criminaliteit zoals digitale veiligheid en ondermijning. D66 wil in de aanpak hiervan investeren.

Digitaal zijn we veilig

Naast de extra service die mogelijk is door digitale dienstverlening gaan we ook werken aan onze digitale veiligheid. Dit wordt vaak onderschat. Om die reden wil D66 dit een impuls geven. Wijchenaren moeten de zeggenschap houden over hun persoonlijke data. Deze delen ze soms ongemerkt wanneer ze in publieke ruimtes zijn. Hiervoor willen we de samenwerking opzoeken met bedrijven. We bepalen echter zelf de criteria waarop deze data verzameld wordt en welke data verzameld mag worden. Dit gebeurt vaak met het doel om de gemeentelijke service juist te verbeteren.

Belangrijk is dat we bij het maken van nieuw beleid oog hebben voor digitale veiligheid en digitale privacy. Deze punten nemen we in de afstemming mee. Ook maken we inwoners bewust van de digitale maatregelen die ze zelf kunnen nemen.

Steeds vaker heb je digitaal contact met de overheid. Ook in Wijchen maken we beeldbellen mogelijk. Meer en meer gebruiken we data voor beleidsontwikkeling en dienstverlening. Data-analyse is niet meer weg te denken in de samenleving, maar het moet wel zorgvuldig gebeuren. Alle toepassingen van algoritmes die door databases spitten, zijn bekend bij de gemeenteraad. De gemeenteraad wordt hierover jaarlijks gerapporteerd. Er mogen geen experimenten en toepassingen zijn zonder expliciete toestemming van de gemeenteraad.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Transparantie en uitlegbaarheid worden verplicht bij het gebruik van IT-systemen door de overheid.
- De gemeente Wijchen heeft voldoende interne kennis en kunde om op een veilige en effectieve manier met data en technologie om te gaan.
- We zorgen in de gemeente Wijchen voor een algoritmeregister.
- We versterken de vaardigheden en slagkracht van toezicht op het gebied van persoonsbescherming, mededinging, cybersecurity, gelijke behandeling en media.
- Slim en nuttig omgaan met bij het gebruik van gegevens voor data-analyses.
- De gemeente communiceert op de website hoe ze omgaat met data
- Er komt meer controle op dataverzameling in publieke ruimtes
- Samenwerking met bedrijven om digitale privacy te waarborgen
- De gemeente gebruikt in haar dienstverlening zoveel mogelijk open standaarden en open source software waarin privacy wel gewaarborgd is

Fysieke veiligheid

Zonder veiligheid zijn we niet vrij. De maatregelen die we nemen op het gebied van veiligheid moeten ten dienste staan van de vrijheid van jou als individu. Dat is de maatstaf waarlangs D66 Wijchen die maatregelen zal beoordelen.

De samenwerking tussen buitengewoon opsporingsambtenaren (boa) en de politie verbeteren we. Dit doen we door de boa's een noodknop te geven. Dit geeft hen directe toegang tot de meldkamer van de politie. We zetten geen boa's in als verkapte politieagenten. Het geweldsmonopolie blijft bij de politie.

Vuurwerkoverlast zorgt jaarlijks voor veel overlast voor mens en dier. Het is bovendien slecht voor het milieu en levert forse financiële schadeposten op aan abri's, bushokjes, verkeersborden, prullenbakken, rioolpompen etc. Enkele buurgemeenten van de gemeente Wijchen hebben al een vuurwerkverbod ingesteld. Hierdoor ligt vuurwerktoerisme op de loer. Om die reden gaat D66 Wijchen het afsteken van vuurwerk verbieden. We onderzoeken of het mogelijk is om een vuurwerkshow te organiseren, zoals dit ook bij de Kasteelfeesten gebeurt.

D66 is erg terughoudend als het aankomt op de inzet van cameratoezicht om de openbare orde en veiligheid te verbeteren. Het is lang niet altijd effectief. We wegen de effectiviteit af tegen de inbreuk op de privacy die cameratoezicht met zich meebrengt. Dit betekent dat het nut van cameratoezicht aantoonbaar moet zijn. Waar cameratoezicht geen toegevoegde waarde heeft, vindt het niet plaats. Het gebruik van cameratoezicht moet tijdelijk, doelgericht en proportioneel zijn. Dit geldt ook voor camera's van particulieren die de publieke ruimte vastleggen.

In de publieke ruimte geeft D66 de voorkeur aan de inzet van boa's. Dit vergroot het veiligheidsgevoel, er kan sneller worden ingegrepen en bovendien zijn ze zichtbaar en persoonlijk aanspreekbaar.

Ondermijning is een lastig probleem, waar we helaas ook in Wijchen mee te maken hebben. Onderwereld en bovenwereld raken in elkaar verweven. Hierdoor steken criminele activiteiten in woonwijken en kernen de kop op. Actie tegen ondermijning begint bij bewustwording. We moeten onze inwoners bewust en weerbaar maken. Dit kan bijvoorbeeld als een burger of een agrariër een leegstaande schuur wil gaan verhuren. Voor de bestrijding van ondermijning werken we nauw samen met de opsporingsdiensten en het openbaar ministerie.

De speerpunten van D66 Wijchen:

- De gemeente Wijchen ziet er scherp op toe dat de politie niet etnisch profileert.
- Ondermijning wordt stevig aangepakt.
- Er komen in Wijchen een vuurwerkverbod en een vuurwerkshow.
- Cameratoezicht vindt alleen bij hoge uitzondering en altijd tijdelijk plaats

Wijchen is een bruisende gemeenschap

Goede voorzieningen, een breed aanbod van cultuur, monumentaal erfgoed, een mooie natuur en actieve verenigingen. Ze maken Wijchen tot een aantrekkelijke plaats om te wonen, te werken of te recreëren. D66 grijpt deze kansen om Wijchen nog beter op de kaart te zetten op het gebied van sport, kunst en cultuur.

Wijchen staat voor een top sportklimaat

D66 Wijchen ziet sport als ontspanning en prestatie. Ook is het goed voor je gezondheid, is het een sociaal bindmiddel en dient het als motor van zelfvertrouwen. Sporten houdt je fit, vitaal en sociaal.

D66 gaat voor een gezond Wijchen met sterke (sport)verenigingen. Ze bieden breedtesport en kansen voor topsport. Sportaccommodaties zijn duurzaam, energieneutraal en waar mogelijk multifunctioneel. Zo worden ze beter benut door scholen en buitenschoolse opvang. Op die manier komen kinderen al op jonge leeftijd in aanraking met sport. Iedere school heeft een bevoegde gym-of sportdocent, zodat er op iedere school in Wijchen aan elke klas minimaal 2 uur in de week volwaardig bewegingsonderwijs wordt gegeven. De openbare ruimte moet uitdagen te bewegen. Dat kan door goede fiets-, struin- en wandelpaden, rustplekken, buitentoestellen en goed gedoseerde speelplekken voor kinderen. Mensen, jong en oud, moeten meer worden verleid om voldoende te bewegen.

Op het veld zijn we allemaal gelijkwaardig. Sport draagt bij aan het wegnemen van kansenongelijkheid. Sportverenigingen investeren in toegankelijkheid, voor jong en oud en voor mensen met een beperking. Er zijn gemeentelijke regelingen zodat inkomen geen belemmering is voor kinderen om te sporten. Sportverenigingen zijn zich bewust van hun maatschappelijke taak. Ook waar het gaat om normen en waarden en het tegengaan van discriminatie.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Duurzame en multifunctionele sportaccommodaties.
- Stimuleren van sporten en bewegen in de openbare ruimte.
- Kinderen vroeg in aanraking brengen met sport en zorgen dat mensen hun hele leven blijven sporten.
- Trainingen aanbieden in het voorkomen en herkennen van ongewenst gedrag, waaronder discriminatie.
- Verenigingen ondersteunen bij het aanbieden van sporten voor mensen met een beperking.
- Wij zorgen voor 2 uur gymles per week op alle scholen.

Cultuur beleven we samen

Cultuur omvat het beleven van kunst. Maar het is meer dan dat. Het gaat ook over hoe we samen carnaval vieren, een goede bibliotheek of ons erfgoed. Cultuur geeft kwaliteit en identiteit aan Wijchen en zijn kernen en is bron van verbinding en inspiratie.

Kinderen komen al op jonge leeftijd in aanraking met cultuur, deels onbewust, deels bewust. Het is belangrijk dat kunst en cultuur een vaste plek krijgen in het onderwijs. Kinderen worden thuis en op school gestimuleerd te lezen en creatief te zijn. Cultuureducatie kan niet vroeg genoeg beginnen. Kunst en cultuur dragen bij aan het wegnemen van kansenongelijkheid.

De gemeente moet zich meer bewust zijn van het belang van kunst, cultuur en erfgoed. Een parel als Kasteel Wijchen met zijn museum is waar iedere Wijchenaar trots op kan zijn. Dat geldt ook voor het erfgoed in de kernen. Of voor activiteiten van culturele verenigingen, voor het theater of voor een modeshow in het centrum. Cultuur geeft kleur en vrolijkheid aan de samenleving. Cultuur is ook een middel tot identificatie: deel worden en uitmaken van de lokale gemeenschap. Op die manier dragen kunst en cultuur bij aan integratie.

Culturele evenementen, variërend van een kunstmarkt tot een dancefestival, trekken bezoekers naar Wijchen. Een bloeiend cultureel leven in de gemeente is goed voor de lokale economie. Er is een aanzuigende werking in de vorm van toerisme en recreatie.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Elk kind in Wijchen moet regelmatig in aanraking komen met kunst en cultuur.
- Iedereen moet toegang krijgen tot kunst en cultuur: zowel om te beleven als om actief te beoefenen.
- De gemeente Wijchen ondersteunt organisaties bij het verwerven van subsidies.
- Geen belemmeringen voor vestiging van ateliers, galleries en kunstnijverheid in het centrum en in de kernen.
- Het instellen van een cultuurraad, die gevraagd en ongevraagd adviezen kan geven, kan het kunst en cultuurbeleid van de gemeente versterken.

Wijchen met een bloeiende economie voor werk en inkomen

Het gaat economisch goed met Wijchen. We maken gebruik van de kracht van een sterke regio. Deze gezonde economie moet ten goede komen aan al onze inwoners. Niet alleen moeten inwoners voordeel hebben van deze economische bedrijvigheid, maar onze omgeving mag er niet onder lijden.

Een gezonde economie schept kansen

We zorgen ervoor dat onze economische bedrijvigheid ook in de toekomst onze gemeente voorspoed blijft geven. Daarom blijven we hierin investeren. We investeren in bestaande economische activiteiten, maar staan ook open voor nieuwe initiatieven. In Wijchen vindt economische bedrijvigheid plaats op onze bedrijventerreinen, winkelgebieden, wijken, kernen en buitengebieden. Een goede bereikbaarheid vormt een belangrijke basis voor deze bedrijvigheid. Ook een goede werkomgeving levert een bijdrage. Wij zorgen hier voor goede voorwaarden. Dit doen wij enerzijds door duidelijke regelgeving en anderzijds in een rol als sterke lobbyist. We gaan uit van de kracht van de regio en bouwen samen met de regio aan een sterke economische positie. Mocht een ondernemer tegen problemen aanlopen gaan we vroegtijdig, op initiatief van de ondernemer, het gesprek aan om grotere problemen te voorkomen.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- We gaan start-ups de ruimte bieden door ze tijdelijk gebruik te laten maken van gemeentelijke faciliteiten.
- Zzp (zelfstandige zonder personeel) en MKB worden naast grotere bedrijven als volwaardig partner gezien en ondersteund na de coronacrisis.
- We willen snelle besluitvormingsprocedures zonder dat dit ten koste van duurzaamheid en kwaliteit gaat.
- We schaffen de toeristenbelasting af om zodoende de hele sector dezelfde kansen te bieden.
- Maatschappelijke meerwaarde krijgt een prominentere rol in aanbestedingen.
- We verstrekken voordelen aan bedrijven die schoon en groen ondernemen.
- In het centrum moeten zelf producerende en culturele ondernemers zich kunnen vestigen.
- Zorg voor een economisch sterke regio en maak gebruik van de kansen die deze regio biedt.

Werk haalt het beste in mensen naar boven

Betaald werk is voor veel mensen een middel om zich een volwaardige deelnemer aan de maatschappij te voelen. Dit is echter niet voor iedereen mogelijk. Daarom gaan we betaald werk voor zoveel mogelijk mensen stimuleren. Als dat niet kan, waarderen we ook de mensen die vrijwilligerswerk, mantelzorg of ander onbetaald werk doen.

Wij ondersteunen niet alleen de weg naar betaald werk. Wij kijken ook naar andere mogelijkheden om werkzaam te zijn. Dat kan op het gebied van opvang of begeleiding van mensen die vanwege beperkingen minder makkelijk werk kunnen vinden. Daarnaast faciliteren wij ook initiatieven voor huisvesting van arbeidsmigranten.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- We willen initiatieven ondersteunen in zowel basis- als voortgezet onderwijs op het gebied van beroepsoriëntatie.
- Kinderopvang moet 24-7 mogelijk zijn zodat hier geen beperkingen liggen voor het werk.
- We willen dat voor iedereen een stageplek bereikbaar is en willen dat de gemeente hierin het goede voorbeeld geeft.
- We staan open voor experimenten in de bijstand om de weg naar betaald werk mogelijk te maken.
- Mensen met een arbeidsbeperking ondersteunen we in voldoende mate.
- We waken er in Wijchen voor dat er misstanden zijn bij het huisvesten van arbeidsmigranten.

Inkomen zorgt ervoor dat iedereen kan meedoen

In een ideale wereld beschik je over voldoende middelen om volledig mee te kunnen doen in de samenleving. We moeten helaas constateren dat dit om verschillende redenen niet voor iedereen geldt.

Wij springen bij als de eigen kracht van inwoners tekortschiet. Zo zorgen we ervoor dat iedereen mee kan doen. We laten iedereen vrij, maar niemand vallen. Dit kan op het gebied van bijstand en bijzondere bijstand, maar ook door middel van schuldhulpverlening.

Tijdens de coronacrisis werd duidelijk dat zelfstandigen moeite hadden om de steun van de overheid te krijgen. Ook voor zzp-ers moet de weg naar ondersteuning vanzelfsprekend zijn als deze noodzakelijk is om weer vooruit te komen.

We staan daarnaast open voor projecten en initiatieven die van de bijstand een vorm van inkomen maken. Zo voel je je een volwaardig deelnemer van de Wijchense samenleving als je gebruik moet maken van de bijstand. Met particuliere initiatieven kan de samenleving ook haar steentje bijdragen. Deze initiatieven zijn toegankelijk voor iedereen die dat nodig heeft.

De speerpunten van D66 Wijchen zijn:

- Bijstand zien we als inkomen. In de bijstand doe je volwaardig mee
- Bij controle van WWB (Wet Werk en Bijstand)-uitkeringen gaan we uit van het goede van mensen.
- Onrechtmatigheden noemen we pas fraude als dit ook bewezen is.
- Bijzondere bijstand is toegankelijker voor zzp-ers.
- Schuldhulpverlening moet toegankelijk zijn en wordt tijdig ingezet door vroegsignalering.